

Promemorian - En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet

Remiss från Utbildningsdepartementet
Remisstid den 13 januari 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarråden Emilia Bjuggren och Alexandra Mattsson

Sammanfattning av ärendet

Utbildningsdepartementet har remitterat promemorian *En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet* till bland annat Stockholms stad för yttrande.

I promemorian föreslås en ny förordning att gälla om verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Den nya förordningen, förordning om verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, ersätter därmed de två förordningar som nu gäller på området, förordningen (1991:1195) om skolväsendet under krig och krigsfara samt förordningen (1991:1269) om verksamheten vid statliga skolor under krig och krigsfara.

Förslagen syftar till att modernisera författningsregleringen av verksamheter på skolområdet vid extra ordinära händelser i fredstid, krigsfara och krig. Bakgrunden är att de gällande föreskrifterna och förordningarna på området inte är anpassade till hur skolverksamheten är organiserad idag. Genom införandet av en ny förordning om verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och höjd beredskap samt ändringar i bland annat skollagen (2010:800) så revideras nuvarande lagstiftning till en modernare samt tydligare reglering av skolans ansvar. Förslaget innebär även en författningsreglering av samtliga huvudmäns uppgifter och ansvar vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, där kommunerna får ett samordningsansvar inom kommunikation och till samtliga huvudmän som bedriver verksamhet på skolområdet. Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden och utbildningsnämnden.

Arbetsmarknadsförvaltningen, förskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen har svarat med kontorsyttranden.

Stadsledningskontoret ställer sig i huvudsak positivt till de förslag som presenteras i promemorian. Stadsledningskontoret välkomnar särskilt att den nya regleringen föreslås omfatta samtliga huvudmän inom skolområdet.

Arbetsmarknadsförvaltningen är generellt positiv till promemorians förslag och delar utredningens utgångspunkt att utbildning i komvux bör fortsätta att bedrivas så långt det är möjligt, även vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. En brist är dock att det inte framgår på vilket sätt externa utbildningsanordnare som bedriver komvux på entreprenad är tänkta att omfattas av kravet på krisplan.

Förskoleförvaltningen ställer sig generellt positiv till promemorian vars förslag syftar till att modernisera regleringen av verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap.

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till förslagen i utredningen. Särskilt viktigt är det att den nya regleringen föreslås omfatta samtliga huvudmän inom skolområdet. Att så inte har varit fallet tidigare har utgjort ett allvarligt hinder för beredskapsplaneringen.

Föredragande borgarrådets synpunkter

De senaste årens händelser med en global pandemi och en orolig säkerhetssituation med krig i vår närhet, har synliggjort samhällets sårbarhet och behovet av en robust beredskapsplanering. Det är därför positivt att krisregleringen på skolområdet nu föreslås moderniseras och att ansvaret vid fredstida kriser och höjd beredskap nu föreslås omfatta samtliga huvudmän. Att krisregleringen inte tidigare omfattat samtliga huvudmän har utgjort en stor brist i krisberedskapen.

Stadens skolor och förskolor arbetar aktivt med beredskapsplaneringen genom att exempelvis bygga upp omsättningslager av mat för att kunna fortsätta bedriva verksamheten vid fredstida kriser och höjd beredskap. Det är av stor vikt att även fristående huvudmän nu föreslås få ansvar att upprätta en krisplanering för sina verksamheter. Detta då stadens beredskapsplanering är beroende av att även fristående huvudmän har en ordentlig krisberedskap.

Att förskole- och skolverksamhet så långt det är möjligt även ska bedrivas vid fredstida kris och höjd beredskap är viktigt för barn och ungdomar. Mot bakgrund av erfarenheterna från pandemin är det därför positivt att en ny reglering föreslås som möjliggör att skolorna vid behov enklare kan övergå till fjärr- eller distansundervisning, samtidigt som utgångspunkten är att verksamheterna så långt det är möjligt ska bedrivas som vanligt.

Inte minst är det positivt att fristående huvudmän också får ett tydligt ansvar att fortsätta bedriva verksamhet vid fredstida kriser och höjd beredskap för att inte de

kommunala skolorna vid sådana händelser ska behöva hantera en situation med ett stort antal skolpliktiga elever som saknar skolplats.

Vid fredstida kris och höjd beredskap kan det också vara avgörande att frigöra personer inom samhällsviktiga verksamheter. Att anmälan om behov av extra omsorg, för barn och elever vars vårdnadshavare har samhällsviktiga uppdrag, ska göras till samtliga huvudmän är därför av stor vikt. Detta möjliggör också en bättre planering för att kunna tillgodose det ökade omsorgsbehovet som en fredstida kris och höjd beredskap kan innebära.

Vi ser dock en risk i att anmälan av behov av omsorg enbart ska ske till huvudmannen, i synnerhet när det gäller förskolan. Inom kommunens geografiska område bedrev förra året 275 enskilda huvudmän förskolor. Vi ser en risk att det stora antalet enskilda huvudmän omöjliggör Stockholms stads förmåga att klara samordningsansvaret och att staden inte kan prioritera sina resurser i en kris- eller krigssituation till de förskolor som har störst behov. Därför ser vi ett behov av att den föreslagna författningsregleringen dels kompletteras med att anmälan av behov av omsorg också ska anmälas till kommunen, samt att kommunen ges möjlighet att avvika från ordinarie resursfördelningssystem i syfte att kunna styra resurser dit de behövs som mest i en kris- eller krigssituation.

Vidare kan också yrkesutbildningar inom gymnasieskolan och vuxenutbildningar behöva prioriteras för att ytterligare kunna möta behovet av samhällsviktiga yrkesgrupper vid kriser. Att det tydliggörs att flera samhällsviktiga utbildningar kan behöva prioriteras i dessa situationer är därför bra.

Stockholm den 18 december 2024

Emilia Bjuggren och Alexandra Mattsson

Bilaga

Remiss Promemorian - En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet, dnr KS 2024/1056-1.1.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

I promemorian föreslås en ny förordning att gälla om verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Den nya förordningen, förordning om verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, ersätter därmed de två förordningar som nu gäller på området, förordningen (1991:1195) om skolväsendet under krig och krigsfara samt förordningen (1991:1269) om verksamheten vid statliga skolor under krig och krigsfara.

Skollagen (2010:800) berörs också avseende ändringar i tillämpliga delar inom området. Förslaget omfattar ändringar i skollagen som möjliggör reglering av samtliga huvudmäns uppgifter och ansvar vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Enskilda huvudmän ska omfattas av bestämmelser vid höjd beredskap

De nuvarande förordningarna är inte anpassade till hur skolväsendet är organiserat i dag och i gällande lagstiftning avspeglas inte att en stor del av utbildningen idag bedrivs av enskilda huvudmän. Huvudmannen kan antingen vara offentlig (en kommun, en region eller staten) eller vara en enskild huvudman, och det är skolans huvudman som ansvarar för att utbildning genomförs i enlighet med gällande lagar och föreskrifter (2 kap.8 § skollagen).

Kommunen har emellertid också ett övergripande ansvar att se till att alla skolpliktiga barn i förskoleklass, grundskola eller anpassad grundskola får föreskriven utbildning (7 kap.21 § skollagen). Rätten till utbildning är garanterad genom hemkommunerna. Om en friskola läggs ned, måste kommunen erbjuda eleven en annan plats. Detta förhållande blir särskilt viktigt mot bakgrund av att dagens lagstiftning kring fredstida krissituationer och höjd beredskap inte omfattar samtliga huvudmän.

Den nya förordningen föreslås omfatta samtliga huvudmäns ansvar inom skolområdet och således även de enskilda huvudmännens. För att möjliggöra detta föreslår utredningen att ett nytt bemyndigande ska införas som ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter rörande samtliga huvudmäns uppgifter vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Bemyndigandet föreslås placeras i skollagen.

Ett samordningsansvar för kommunerna

Vidare föreslår utredningen att en ny bestämmelse ska införas som ålägger kommunerna ett samordningsansvar vid fredstida kriser samt höjd beredskap inom sitt geografiska område. Samordningsansvaret avser kommunikation och information beträffande verksamheter på skolområdet. Därigenom ska samtliga huvudmän inom skolområdet ges tillgång till enhetlig och central information. Bestämmelsen innebär inte att kommunen tar över andra aktörers ansvar.

Skälen för förslaget är att kommunikationen före, under och efter en kris är en viktig del av krisberedskapen. Mot bakgrund av erfarenheter från covid-19 pandemin så har en brist på kommunikationssamordning kunnat konstateras i efterhand. Det finns

redan flertalet bestämmelser om olika aktörers ansvar för samverkan vid fredstida kriser samt höjd beredskap.

I Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, (LEH 2006:544) framgår av 2 kap. 7 § att kommuner inom sitt geografiska områdesansvar vid fredstida kriser ska samordna och planera olika aktörers krishanteringsåtgärder samt samordna informationen till allmänheten. Kommunstyrelsen åläggs enligt samma lag (LEH 3 kap. 4 §) under höjd beredskap att verka för att den verksamhet som bedrivs i kommunen av olika aktörer ska samordnas och att samverkan kommer till stånd mellan dem som bedriver verksamheterna.

Utredningen drar dock slutsatsen att denna reglering inte är tillräcklig och att det för skolområdet behöver vara en aktör som ansvarar för kommunikation och samordning. Eftersom kommunen har huvudansvaret för att barn och unga erbjuds utbildning ankommer ansvaret på kommunen

Behov av omsorg för barn vars vårdnadshavare har uppgifter i samhällsviktig verksamhet

Utredningen föreslår att bestämmelsen om omsorg i förskolan och fritidshemmet för barn, vars vårdnadshavare har uppgifter i samhällsviktig verksamhet, ska avse även annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen. Även barn och elever som av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av särskilt stöd i sin utveckling ska erbjudas förskola och fritidshem. Under höjd beredskap kommer många vårdnadshavare att bli i ianspråktagna inom totalförsvaret vilket medför ändrade behov av barnomsorg. Högre krav kommer att ställas på förskola och skola genom att barn och undervisningsgrupper kan behöva bli större samt att förskola kan erbjudas dygnet runt. Behovet av att kunna tillgodose omsorg under tid då förskola och fritidsverksamhet inte är öppna är centralt för att den samhällsviktiga verksamheten ska kunna upprätthållas under höjd beredskap och bör omfatta även barn och elever med särskilda behov.

Behov av omsorg ska anmälas

Utredningen föreslår att en ny bestämmelse ska införas som innebär att behov av omsorg för barn och elever, vars vårdnadshavare har uppgifter i samhällsviktig verksamhet ska anmälas. Om ett sådant behov föreligger, ska detta anmälas till huvudmannen. Huvudmannen får begära att behovet styrks med intyg från en företrädare för den som bedriver den samhällsviktiga verksamheten.

Skälet till förslaget är att huvudmannen ska kunna veta vilket behov av omsorg det finns för barn och elever som har vårdnadshavare i den aktuella kategorin. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) föreslås få utfärda föreskrifter avseende i vilken omfattning omsorgsverksamhet ska bedrivas för att upprätthålla den samhällsviktiga verksamheten.

Avvikelse från föreskriven utbildning samt möjlighet att övergå till fjärr och distansutbildning

En ny bestämmelse föreslås införas i 22 kap skollagen, allvarliga störningar av lokal art, som är tänkt att tillämpas vid krissituationer som inte uppfyller kriterierna för en frestida krissituation men ändå påverkar huvudmäns möjligheter att bedriva undervisning i lokalerna.

Mindre olyckor och andra händelser av mera vardaglig karaktär är inte att anse som kriser per definition men kan ändå påverka möjligheten till reguljär närundervisning. Ett exempel på en sådan allvarlig störning av lokal art är extrema väderhändelser, bränder, störningar i transport eller energiförsörjning men också skolskjutningar och andra yttre hot riktade mot specifik lokal skola. Under sådana förhållanden kan ett behov av flexibilitet avseende utbildningens bedrivande uppstå och huvudmän bör därför ges beslutsrätt om att övergå till fjärr och distansundervisning. Bestämmelsen ska tillämpas restriktivt och den föreslås av utredningen att placeras i skollagen (22 a kap.). Bestämmelsen medger undantag om ansökan till Skolinspektionen före beslut. Däremot ska huvudmannen dokumentera beslutet samt skyndsamt anmäla beslutet till Skolinspektionen i efterhand.

Frestida krissituation samt höjd beredskap

Utredningen föreslår att huvudman får besluta om fjärr- och distansundervisning och att beslutet hanteras på samma sätt som liknande förutsättningar som vid allvarlig störning av lokal art. Bestämmelsen placeras i den nya förordningen.

Utredningen understryker särskilt vikten av att barn och elever under en kris kan fortsätta att delta i undervisning, inte bara för deras lärande utan också för deras hälsa och välmående. Utgångspunkten är att undervisningen ska bedrivas på plats i skolan under lärarens ledning om möjligt, men erfarenheter från kriget i Ukraina har dock visat att möjligheten till fjärr och distansundervisning har varit avgörande för att utbildningen har kunnat fortgå.

Undervisningsformen ska i första hand användas för elever i högstadium och gymnasieskolan. Lägre åldrar blir aktualiserade om det utefter omständigheterna bedöms som nödvändigt.

Utredningen föreslår även att bestämmelserna om att avvikelser från föreskrifter för utbildning får göras. Utöver de obligatoriska skolformerna ska bestämmelserna även omfatta gymnasieskolan och den anpassade gymnasieskolan. Undantaget ska dock inte gälla beträffande skolmåltider för de obligatoriska skolformerna.

Gymnasieskolan är inte en obligatorisk skolform i sig men det är viktigt att även den verksamheten upprätthålls så långt möjligt och ungdomar har rätt till utbildning upp till 18 års ålder.

Dessutom ska utbildning i gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå särskilt prioriteras inom de områden som har betydelse för samhällsviktig verksamhet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) föreslås av utredningen få ett uppdrag att fastställa vilka utbildningar som är att betrakta som samhällsviktig verksamhet.

Planläggning inför fredstida krissituationer och höjd beredskap Utredningen föreslår en ny paragraf i skollagen (1 kap § 12). Samtliga skolverksamheter ska genomföra den planläggning av verksamheten som behövs inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planläggningen ska ske i enlighet med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen i det län där skolverksamheten ligger.

I nuvarande regleringar framgår att planläggning ska ske i samråd med Skolverket, Länsstyrelsen och Arbetsförmedlingen. Mot bakgrund av att även fristående skolor föreslås omfattas av detta krav bedömer utredningen att formella samråd mellan skolverksamheterna och Skolverket blir alltför belastande. Därför förordas att det i stället för ett samråd ska införas ett krav om att skolverksamheterna vid framtagande av krisplan ska ta del av riktlinjer från Skolverket respektive länsstyrelsen och utforma sina krisplaner i enlighet med dessa.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden och utbildningsnämnden.

Arbetsmarknadsförvaltningen, förskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen har svarat med kontorsyttranden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 december 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig i huvudsak positivt till de förslag som presenteras i promemorian. Förslagen ligger väl i linje med stadens ambitioner och inriktning, bland annat utifrån budgetens mål om att *alla barn ska ges likvärdig möjlighet till utveckling och lärande i förskolan och skolan* och målet om att *hög beredskap och stark rådgivning ska råda i alla verksamhetsområden*. Förslagen tar ett helhetsgrepp rörande krisregleringen inom de pedagogiska verksamheterna och stadsledningskontoret kan konstatera att detta främjar principen om barnets bästa då det är mest ändamålsenligt att förskolan eller skolan, så långt som möjligt, kan fortsätta bedriva verksamhet, på det sätt barn och elever känner till.

Stadsledningskontoret kan konstatera att de regleringar som styr skolområdet vid fredstida kriser och höjd beredskap till stora delar är föråldrade och i behov av anpassning till de förhållanden som råder i dagsläget. Stora förändringar har skett inom skolområdet sedan 1990-talet då ett flertal gällande förordningar tillkom avseende kriser, krigsfara samt krig.

Inom området krisberedskap pågår ett flertal olika utredningar och ett antal lagförslag förväntas i närtid komma som påverkar samhällets motståndskraft. Föreliggande promemoria är således en del av ett större sammanhang. Stadsledningskontoret vill understryka vikten av att den nationella nivån och statliga myndigheter med ansvar

för frågorna har en nära dialog med och förståelse för kommunernas viktiga roll i detta arbete. I Stockholms stad pågår ett aktivt arbete med beredskapsplanering och inom skolverksamheten vidtas åtgärder inför fredstida kriser och höjd beredskap. Att ansvarig nationell myndighet i och med promemorians förslag får i uppdrag att 2026 ta fram riktlinjer för detta är välkommet men kan också konstateras vara aningen senkommet.

En grundläggande princip i arbetet med framtagande av promemorians förslag har varit att alla verksamhetsformer och skolformer i så stor utsträckning som möjligt, oavsett kommunal eller enskild huvudman, ska ha en gemensam reglering. Stadsledningskontoret välkomnar särskilt att den nya regleringen föreslås omfatta samtliga huvudmän inom skolområdet. Att så inte har varit fallet tidigare har utgjort ett betydande och allvarligt hinder för beredskapsplaneringen. Motsvarande förtydliganden rörande ansvar vid fredstida kriser och höjd beredskap kan även behövas inom andra delar av kommunalt finansierad verksamhet där delar utförs av andra huvudmän.

Stadsledningskontoret kan konstatera att det inom vuxenutbildningen föreligger en viss risk att det blir otydligt för skolenheterna vad som gäller och vad de förväntas göra i de fall utbildningsanordnaren har flera kommunala huvudmän med skiftande krisplaner. Många utbildningsanordnare bedriver skolverksamhet på entreprenad till flera olika kommuner. Här blir det viktigt med en regional samordning huvudmän emellan.

Att kommunerna föreslås få ett utökat samordningsansvar inom sitt område gällande kommunikation och information kommer enligt stadsledningskontoret leda till en förbättring. Under covid-19- pandemin konstaterades, enligt promemorian, brister i samordningen av kommunikationen främst mellan myndigheter och aktörer på den lokala nivån. Bland annat förekom det att enskilda huvudmän inte inkluderades eller fick ta del av information som var central för deras verksamhet.

Omsorgsbehovet av barn vars vårdnadshavare har uppgifter i samhällsviktig verksamhet är viktig, sett ur ett samhällsperspektiv. Stadsledningskontoret bedömer att det med de föreslagna förändringarna på sikt kommer att vara möjligt med en adekvat planering för just det omsorgsbehovet. Stadsledningskontoret tillstyrker även den flexibilitet och möjlighet till snabbare övergång till fjärr och distansundervisning som föreslås i utredningen då det ger bättre förutsättningar att kunna bedriva undervisning också under svåra förhållanden.

Förslagen förväntas enligt promemorian inte medföra några större ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Stadsledningskontoret vill dock, som ovan lyfts fram, understryka att dessa förslag är delar i ett större sammanhang och att det är avgörande att kommunerna ses som den strategiska resurs i beredskapsarbetet som den behöver vara samt får den finansiering och de förutsättningar som krävs för att bygga den motståndskraft som samhället idag kräver.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 11 november 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen är generellt positiv till promemorians förslag för en modern krisreglering för verksamheter på skolområdet. Förslagen förtydligar både regeringens och kommunernas roll och ansvar vid kriser. Förvaltningen delar utredningens utgångspunkt att utbildning i komvux bör fortsätta att bedrivas så långt det är möjligt. Precis som utredningen beskriver finns det inom komvux goda möjligheter att vid behov snabbt och enkelt ställa om till fjärr- och distansundervisning. Förslagen stärker därmed rätten till utbildningen i komvux, vilket är mycket positivt för våra elever och för kompetensförsörjningen.

Arbetsmarknadsförvaltningen tillstyrker förslaget om att vid fredstida krissituationer och höjd beredskap ska undervisningen i komvux på gymnasial nivå särskilt prioriteras inom de områden som har betydelse för samhällsviktig verksamhet. Förvaltningen delar utredningens bedömning att behovet av kompetens kan variera över tid och beroende på kris. Det är därför inte givet att som idag prioritera vårdutbildningar.

Arbetsmarknadsförvaltningen tillstyrker vidare förslaget om att resurser vid en kris inte längre ska kunna tas från den kommunala gymnasieskolan eller komvux, för att i stället användas i annan utbildning. Vi delar utredningens bild att det i dagsläget kan finnas en ökad risk för att verksamheten inte kan fortgå och så småningom tvingas att läggas ned, om resurser tas därifrån.

Arbetsmarknadsförvaltningen är också positiv till att skolverksamheter ska ha en krisplan. Det framgår dock inte i promemorian på vilket sätt externa utbildningsanordnare som bedriver komvux på entreprenad är tänkta att omfattas av kravet på krisplan. Många utbildningsanordnare bedriver skolverksamhet på entreprenad till flera olika kommuner. Kommunen är dock alltid huvudman för verksamheten. Arbetsmarknadsförvaltningen bedömer att en krisplan för komvux i Stockholms stad skulle göras på huvudmannanivå och omfatta komvux både i extern och egen regi. Det finns dock en risk att kommuner gör olika tolkningar av på vilken nivå krisplanen ska finnas – en för varje skolenhet eller en gemensam på huvudmannanivå? Det kan försvåra samarbetet mellan kommuner och utbildningsanordnare att regionalt samordna sitt arbete med krisplaner. Det behöver vara tydligt för varje skolenhet som bedriver komvux på entreprenad åt flera huvudmän vad som gäller och förväntas av dem vid en kris.

Arbetsmarknadsförvaltningen bedömer vidare att myndigheten för samhällsskydd och beredskap bör konsulteras när Skolverket och länsstyrelserna tar fram riktlinjer för krisplanernas utformning. Det är viktigt att myndigheten för samhällsskydd och beredskap konsulteras för att klargöra innehållet i begreppet krisplan och hur det förhåller sig till krigsplanering. Det finns annars en risk att riktlinjerna blir irrelevanta för utbildningsanordnarna.

Till sist tillstyrker arbetsmarknadsförvaltningen förslaget om att införa begreppet *allvarliga störningar av lokal art*, som möjliggör lokala anpassningar vid krisliknande situationer lokalt. Utredningen listar exempelvis jordskred och ras, översvämningar, stormar och skogsbränder, störningar i transport, störningar i energiförsörjning, skolskjutningar och andra yttre hot mot en skolenhet. Förvaltningen hade önskat att listan även innehöll exempel som inte är orsakade av externa orsaker utan en bakomliggande antagonist, exempelvis ett större IT-haveri. På så sätt tydliggörs att begreppet krishantering även omfattar händelser som kan uppkomma ur den egna verksamheten.

Förskolenförvaltningen

Förskoleförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 12 november 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig generellt positiv till promemorian vars förslag syftar till att modernisera regleringen av verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap.

En grundläggande princip för arbetet har varit att alla verksamhetsformer och skolformer i så stor utsträckning som möjligt, oavsett kommunal eller enskild huvudman, ska ha en gemensam reglering. Detta anser förvaltningen vara en viktig princip, vilken också bidrar till ett förtydligande av ansvarsfördelningen. Utifrån principen barnets bästa är det mest ändamålsenligt att skolan, så långt som möjligt, kan fortsätta bedriva verksamhet, på det sätt barn och elever känner till.

Under höjd beredskap kommer många vårdnadshavare att bli ianspråkta inom det civila och militära försvaret, vilket medför ändrade behov av barnomsorg. Högre krav kan komma att ställas på förskola och skola genom att undervisningsgrupper kan behöva bli större och att omsorg behöver erbjudas dygnet runt. Förslaget om att behov av omsorg för barn och elever vars vårdnadshavare har uppgifter i samhällsviktig verksamhet ska anmälas till huvudmannen, anser förvaltningen vara av stor vikt och nödvändigt för att kunna planera omfattningen av verksamheten.

Vidare välkomnar förvaltningen förslaget om att samtliga verksamheter ska ha en plan vid höjd beredskap. Det kan handla om att hantera frågor och situationer som normalt inte ingår i verksamheten, exempelvis elavbrott, bristande tillgång till mat och vatten, desinformationskampanjer med mera. För att effektivt kunna hantera kriser är det viktigt att varje skolverksamhet upprättar en egen krisplan.

I promemorian anges att krisplanen ska tas fram i enlighet med riktlinjer från Skolverket och länsstyrelsen. Förvaltningen anser att det är av stor vikt att skolverksamheter i arbetet med krisplanen, utgår från samma riktlinjer. Planläggningen kommer då bli mer likvärdig.

Att kommunerna föreslås få ett utökat samordningsansvar inom sitt område gällande kommunikation och information kommer enligt förvaltningen leda till en förbättrad

krisberedskap. Under covid-19-pandemin konstaterades, enligt promemorian, brister i samordningen av kommunikationen främst mellan myndigheter och aktörer på den lokala nivån. Bland annat förekom det att enskilda huvudmän inte inkluderades eller fick ta del av information som var central för deras verksamhet.

Förslaget om att kommunerna ska påföras ett samordningsansvar för verksamheter på skolområdet vid fredstida krissituationer och höjd beredskap anser förvaltningen är bra. Syftet är att säkerställa att krishanteringen på lokal nivå sker samordnat och effektivt. Det bedöms enligt promemorian endast medföra begränsade kostnader eftersom kommunerna redan har ett samordningsansvar. Förvaltningen anser dock att det utökade ansvaret beträffande skolornas verksamheter vid höjd beredskap, kommer påverka och öka de befintliga kostnaderna sett till behov av ytterligare kompetenser och resurser.

Förslaget om att samtliga skolverksamheter ska upprätta en krisplan bedöms enligt promemorian medföra vissa kostnader för de enskilda huvudmännen. Personella och administrativa resurser kan behöva avsättas för att ta fram och upprätthålla en krisplan. Även de kommunala huvudmännen har kostnader för att upprätta en krisplan. Med utgångspunkt i att skol- och förskolepengen är densamma för de kommunala som för de enskilda huvudmännen anser förvaltningen att kostnaderna inryms i den befintliga ersättningen som de enskilda huvudmännen erhåller.

Sverige ska säkerställa att barns rättigheter, som följer av barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, efterlevs. I alla beslut som rör barn ska barnets bästa beaktas.

Den nya förordningen som föreslås, syftar i huvudsak till att tillgodose lagstadgad rätt till utbildning för barn och elever vid fredstida krissituationer. Genom förslaget kommer enskilda huvudmän omfattas av regleringen, vilket ökar möjligheterna för att anpassningar kan göras även i fristående verksamheter, så att alla barn och elever får ta del av den omsorg och utbildning de har rätt till. Att bestämmelserna även omfattar enskilda huvudmän bör innebära att barn och elever i fristående verksamheter kommer kunna gå kvar i den verksamheter som de valt även under en fredstida kris eller vid höjd beredskap. Även promemorians förslag om att verksamheter inte ska läggas ner eller tas över av annan huvudman bedöms vara till barns och elevers bästa, anser förvaltningen.

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 12 november 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslagen i utredningen.

De regleringar som styr skolområdet vid fredstida kriser och höjd beredskap är till stora delar föråldrade och i behov av anpassning till de förhållanden som råder i

dagsläget. Stora förändringar har skett inom skolområdet sedan 1990-talet då ett flertal gällande förordningar tillkom avseende kriser, krigsfara samt krig.

Särskilt viktigt är att den nya regleringen föreslås omfatta samtliga huvudmän inom skolområdet. Att så inte har varit fallet tidigare har utgjort ett allvarligt hinder för beredskapsplaneringen. Detta eftersom utbildningsförvaltningens beredskapsplanering för Stockholms stads skolor är indirekt beroende av att en motsvarande planering och ansvar för dessa frågor också åläggs fristående skolor och deras huvudmän. Att eleverna får den utbildning de har rätt till är i grunden ett kommunalt ansvar och detta förhållande kan medföra svåra problem om andra huvudmäns ansvar inte är reglerat vid kris och höjd beredskap.

Den flexibilitet och möjlighet till snabbare övergång till fjärr och distansundervisning som föreslås i utredningen ger bättre förutsättningar att kunna bedriva undervisning också under svåra förhållanden.

Omsorgsbehovet av barn vars vårdnadshavare har uppgifter i samhällsviktig verksamhet är viktig, sett ur ett samhällsperspektiv. Med de föreslagna förändringarna i utredningen kommer det på sikt att vara möjligt med relevant planering för det omsorgsbehovet.

Det förslag som läggs fram av utredningen rörande planläggning inför fredstida kriser och höjd beredskap väcker dock frågor.

Utbildningsförvaltningen har redan en planering och åtgärder är både genomförda och under genomförande avseende beredskapsplanering för skolorna. Att Skolverket 2026 får i uppdrag att ta fram riktlinjer för denna planering framstår som senkommet och kan verka försvårande genom fördröjande av planering och åtgärder.